

12. Trofanova T. (2010). Vplyv navkolyshnoho seredovyscha na stan reproduktyvnoho zdorovia uchnivskoi molodi ta profesiina pedahohichna kompetentnist u yoho formuvanni [The influence of the environment on the state of reproductive health of school-children and professional pedagogical competence in its formation]. *Obrii*. № 2 (31). S. 18–21 [in Ukrainian].
13. Khreptii O. (1998). Ekolohichne navchannia ta vykhovannia uchniv z vykorystanniam mistsevoho materialu [Ecological teaching and education of students using local material]. *Obrii*. № 2 (7). S. 69–74 [in Ukrainian].

Zavgorodnia T., Basarab N. The European vector of environmentalization of the cultural and educational space of primary school teachers in the system of postgraduate education

The European dimension of environmental education is important for modern school teachers due to their double inclusion in the educational process: as mentors of ecologically conscious young generation of European citizens and as specialists of continuous pedagogical education. This phenomenon of pedagogical education is multifaceted, among which attention is paid to: European knowledge, European identity, European multiculturalism, European professionalism, European consciousness.

The European citizen's formation of the ecological consciousness should take place at all stages of its development and establishment. The whole society should participate in this process, but a special role is allocated to the family and teaching staff, considering the fact that children's education begins with copying the actions of adults, the formation of environmental culture as its constituent part occurs through the transfer of knowledge, experience, values from generation to generation, from person to person. To begin this process is necessary for the students' formation of environmental knowledge and competences: this task is perhaps one of the most prioritized in the primary school, in which extremely favorable conditions for students' environmental education and upbringing are created due to children's natural curiosity and their sincere interest in learning the surrounding world. Therefore, the primary school teacher has not only the duty but also an opportunity to help the child find that border in communication with nature which a person must not transgress if he wants to be a human. Secondary school is aimed to show persistence in upbringing the new generation, which is characterized by a special vision of the world as an object of its constant caring.

Based on the above, it is worth mentioning that solving environmental education issues is not possible without the presence of highly educated teaching staff. Therefore, it is necessary to emphasize the constant need for improving the professional competence of teaching staff in mastering their knowledge of the basics of health, theory and practice of formation reproductive health in the context of environmentalization the content of education.

Key words: environmental education, continuous environmental education, environmental culture, teacher training, primary school environment, professional competence, European consciousness, postgraduate education.

УДК 378.046:37 (477: 4)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.17>

Загородній С. П., Іванічкіна Н. П.

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІВ
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

У статті робиться спроба окреслити спільні точки дотику законодавчого підґрунтя Європейського Союзу й України у сфері неперервної освіти в умовах трансформації суспільства, зокрема, аналізуються такі європейські документи, як Комюніке конференції європейських міністрів вищої освіти, Меморандум неперервної освіти Європейського Союзу, Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського парламенту та Ради (ЄС) “Про основні компетенції для навчання протягом усього життя”, інші. Зіставлено українські законодавчі акти, як-от Закон України «Про освіту», Концепцію розвитку педагогічної освіти, Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки, інші, які унормовують питання неперервної освіти в нашій державі. Наголошено, що одним з елементів, який був успішно інтегрований в українську систему освіти, є Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система. Акцентується увага на особливостях застосування компетентнісного підходу у процесі неперервної освіти в умовах європейської інтеграції. Розглянуто та проаналізовано європейські й українські підходи до формування та розвитку ключових компетентностей під час неперервного професійного розвитку педагогічних працівників. Актуалізовано необхідність удосконалення професійної підготовки педагогів через орієнтацію змісту неперервної освіти на компетентнісний підхід. З'ясовано умови успішного професіогенезу педагогічних працівників крізь призму компетентнісного підходу в сучасному освітньому просторі України. Зроблено висновок щодо ролі успішної реалізації компетентнісного підходу в системі неперервної освіти в умовах європейської інтеграції нашої держави в контексті підготовки сучасної конкурентоспроможної особистості для активного життя в умовах світової глобалізації.

Ключові слова: законодавче підґрунтя, євроінтеграційні тенденції, ключові компетентності, концепції, компетентнісний підхід, неперервна освіта, професійний розвиток.

Об'єктивною тенденцією освітньої сфери України на сучасному етапі є загальноєвропейська інтеграція. Європейська інтеграція ставить перед вітчизняною системою освіти нові виклики. В Україні, як і в усіх

європейських країнах, освіта також вважається вирішальним чинником культурного прогресу держави й розвитку людських ресурсів, а тому значні сподівання покладаються на підготовку нового вчителя для об'єднаної Європи [8, с. 46]. Так, відповідно до аналітичного звіту Центру Разумкова “Інтеграція до ЄС: стан, особливості, виклики”, прогрес дотримання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС) у сфері “освіта, навчання та молодь” у 2017 та 2019 роках становить 100 %, що є одним із найвищих показників у секторальній інтеграції України до ЄС [12, с. 11].

Сергій Шкарлет під час установчого засідання Комісії з питань координації дотримання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 21 жовтня 2020 року виокремив чотири євроінтеграційні пріоритети у сфері освіти і науки, над якими сьогодні працює Міністерство освіти і науки:

- інтеграція України до Європейського дослідницького й інноваційного простору;
- активізація участі українських дослідників у наукових, науково-технічних та інноваційних програмах та ініціативах ЄС;
- розбудова системи забезпечення якості освіти і навчання відповідно до європейських стандартів і рекомендацій;

- розширення можливостей академічної мобільності для учнів, студентів, викладачів і дослідників ЄС.

Відомо, що концепція якості вищої освіти синтезує частинні концепції, розроблені в рамках Болонського процесу і системно об'єднані однією метою. До них належать:

- концепція тричастинної (формальна, неформальна, інформальна) освіти впродовж життя;
- концепція трициклової (бакалавр, магістр, доктор) вищої школи;
- концепція компетентнісного підходу;
- концепція навчальних кредитів;
- концепція інтеграції вищої школи і досліджень на всіх циклах;
- концепція сумісності європейської та національної систем кваліфікацій і їх описів (дескрипторів);
- концепція гарантування якості вищої освіти (стандарты, процедури, рекомендації);
- концепція розмаїття європейських систем вищої школи та їх взаємної зрозумілості і визнання [4, с. 7].

Мета статті – зробити аналіз застосування концепції тричастинної освіти впродовж життя в європейському й українському освітньому просторі, її взаємозв'язку з концепцією компетентнісного підходу.

Освіта впродовж життя (неперервна освіта, *life-long learning*) є важливою основою для активної громадянської позиції та працевлаштування у ХХІ столітті в будь-якій європейській країні. Розуміння важливості неперервної освіти було офіційно висвітлено в Комюніке Конференції європейських міністрів вищої освіти (Льовен та Лювен-ля-Ньов) 28–29 квітня 2009 року, де зазначено, що “<...> розширення залученості громадян до вищої освіти слід також досягти завдяки розвитку ціложиттєвого навчання (*life-long learning*) – невіддільної складової частини наших освітніх систем. Ціложиттєве навчання підпадає під принцип державної та суспільної відповідальності. У сучасному суспільстві слід забезпечувати доступність, якість надання, прозорість знань та інформації. Ціложиттєве навчання передбачає набуття кваліфікацій, розширення знань і розуміння, набуття нових навичок та компетенцій чи збагачення розвитку особистості” [6].

Серед вагомих європейських документів у сфері неперервної освіти варто згадати і Меморандум неперервної освіти Європейського Союзу (2000 рік). Меморандум наголошує, що неперервна освіта повинна стати головною політичною програмою громадянського суспільства, соціальної єдності та зайнятості, визначає термін “безперервна освіта” як “<...> отримання ступенів та дипломів у вільний час; професійні курси, у тому числі з метою підвищення кваліфікації персоналу; освіту для дорослих; другу освіту інше” [14, с. 3]. Варто зауважити й основні принципи неперервної освіти, які окреслені в зазначеному документі, а саме:

- нові базові знання і навички для всіх (гарантія загального неперервного доступу до освіти для отримання й поновлення навичок, необхідних для включення людини в інформаційне суспільство);
- збільшення інвестицій у людські ресурси (значне збільшення інвестицій у людські ресурси для підняття пріоритету найважливішого надбання Європи – її людей);
- інноваційні методики викладання й навчання (розроблення нових методологій навчання для системи безперервної освіти протягом життя);
- нова система оцінки здобутої освіти (докорінна зміна підходів до розуміння і визнання навчальної діяльності та її результатів, особливо у сфері неформальної й інформальної освіти);
- розвиток наставництва й консультування (забезпечення кожному протягом усього життя вільного доступу до інформації про освітні можливості та до необхідних консультацій і рекомендацій);
- наближення освіти до місця проживання (наближення освітніх можливостей до місця проживання споживачів за допомогою мережі навчальних та консультаційних пунктів і використання інформаційних технологій) [14, с. 4–5].

Ще одним документом, який окреслює законодавче підґрунтя неперервної освіти в європейській системі освітніх координат, є Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського парламенту та Ради (ЄС) “Про основні компетенції для навчання протягом усього життя” від 18 грудня 2006 року. У цьому документі йдеться про сприяння “<...> розвитку якісного, орієнтованого на майбутнє навчання та професійної підготовки, що відповідатиме потребам європейського суспільства. Дорослі матимуть можливість набувати нові навички та вдосконалювати старі через запровадження системи узгодженого та повного навчання протягом усього

життя”. Основним шляхом імплементації вищезазначених дій є рекомендація “<...> розробити для всіх систему основних компетенцій як частину їх стратегій навчання протягом усього життя, включаючи стратегії досягнення загальної грамотності, та використати “Основні компетенції для навчання протягом усього життя – Європейські еталонні рамки” [10].

Вищенаведені європейські норми та стандарти у сфері неперервної освіти виступили основою й у вітчизняній законодавчій базі, яка унормовує питання неперервної освіти. Так, у Законі України про освіту (2017 рік) визначено: “<...> Особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти (стаття 8). У статті 18 вищезгаданого Закону говориться, що освіта дорослих, що є складовою частиною освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки, а безперервний (*неперервний*) професійний розвиток є складником освіти для дорослих [9].

У “Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки” зазначено: “<...> Візія вищої освіти України – конкурентоспроможна система різноманітних закладів вищої освіти, яка завдяки співпраці з науковими установами та підприємницьким сектором формує фаховий та науково-освітній потенціал нації на *засадах безперервного професійного й особистісного розвитку*, орієнтована на найвищі досягнення та практики, інтегрована у світовий освітній та дослідницький простір” [13]. Розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя є однією зі стратегічних цілей вищезгаданого документа. Стратегічна ціль “Розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя” охоплює операційну ціль “Упровадження концепції “Навчання протягом життя” та операційну ціль “Розбудова гнучкої системи освіти дорослих” [13, с. 51].

Основні європейські принципи неперервної освіти закладені й у Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 рік). На континуумі навчання педагогічного працівника впродовж життя виділяють три основні етапи: відправну формальну освіту; початок професійної діяльності – педагогічну інтернатуру, яка повинна супроводжуватися комплексом спеціальних заходів сприяння входженню працівника у професію; безперервний професійний розвиток [7, с. 3]. Визначення перспективних шляхів безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників є одним із напрямів реформування педагогічної освіти відповідно до вищезгаданої Концепції. Реалізація права на безперервний професійний розвиток може відбуватися шляхом формальної, неформальної й інформальної освіти [7, с. 22].

Одним з елементів, який був успішно інтегрований в українську систему освіти, є Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (далі – ЄКТС) – система трансферу та накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій і освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС. Завданнями ЄКТС обумовлено перехід на впровадження кредитно-модульної системи вищої освіти, зокрема й післядипломної, яка містить вимоги до професійної діяльності в межах конкретного навчального предмета; до професійних якостей; до соціального поведінкового досвіду [3, с. 55].

Удосконалення професійної підготовки педагогів, здатних компетентно виконувати багатофункціональну діяльність, є пріоритетною національною потребою й однією з євроінтеграційних тенденцій освітньої галузі. Неперервна освіта педагогічного працівника є однією з умов його успішного професіогенезу. Запорукою ефективного вирішення вищевказаної проблеми є, на нашу думку, орієнтація змісту неперервної освіти на компетентнісний підхід, який, у свою чергу, є складником концепції якості вищої освіти.

Теорія компетентнісного підходу в освіті широко представлена в роботах зарубіжних учених Дж. Боудена, М. Лейтера, Е. Шорт, Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена. Українські аспекти компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували вчені І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, О. Савченко, В. Байденко й інші. Аналіз літературних джерел дозволяє визначити поняття “компетентнісний підхід” як “<...> спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Очікуваним результатом такого процесу є формування загальної компетентності людини як сукупності ключових компетентностей, інтегрована характеристика особистості, що має сформуватися у процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості” [1, с. 3].

У 2006 році проблема компетентностей в освіті набула нового змісту і рівня після ухвалення Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя. У Рекомендаціях Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 18 грудня 2006 року визначено ключові компетентності для навчання впродовж життя (Key Competences For Lifelong Learning), які згодом (у 2018 році) були оновлені, зокрема (табл. 1).

Європейська комісія постійно співпрацює із країнами ЄС для імплементації в освітню сферу ключових компетентностей, які мають на меті допомогу учням і молоді в самореалізації, а згодом – працевлаштуванні, допомагають стати активними, відповідальними, залученими в суспільне життя громадянами. Компетентності є тими засобами, завдяки яким учні мають комплексно підійти до реалізації тих завдань і викликів, що стоять перед ними в сучасному світі. У всіх ключових компетентностях закріплено такі навички, як критичне

Таблиця 1

Було (2006 рік)	Стало (2018 рік)
1. Спілкування рідною мовою (Communication in the mother tongue). 2. Спілкування іноземними мовами (Communication in foreign languages). 3. Математична компетентність і основні компетентності у природничих і точних науках (Mathematical competence and basic competences in science and technology). 4. Цифрова компетентність (Digital competence). 5. Навчання вчитись (Learning to learn). 6. Соціальна і громадянська компетентності (Social and civic competences). 7. Почуття ініціативності та взаємодії (Sense of initiative and entrepreneurship). 8. Культурна впевненість і самовираження (Cultural awareness and expression).	1. Грамотність (Literacy competence). 2. Мовна компетентність (Languages competence). 3. Математична компетентність і компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering). 4. Цифрова компетентність (Digital competence). 5. Особиста, соціальна та навчальна компетентності (Personal, social and learning competence). 6. Громадянська компетентність (Civic competence). 7. Підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence). 8. Компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence).

мислення, уміння розв’язувати проблеми, робота в команді, уміння співпрацювати, навички спілкування та ведення переговорів, аналітичні навички, креативність і міжкультурні навички, саморегуляція [2, с. 13]. Відповідно до положень, затверджених Рамковою програмою, ключові компетентності розвиваються у процесі навчання впродовж усього життя, починаючи з раннього дитинства і закінчуючи дорослим життям, шляхом формального, неформального й інформального навчання [15, с. 2]. Отже, розвиток ключових компетентностей з погляду навчання впродовж усього життя – це комплексне питання, оскільки стосується забезпечення якісної освіти на всіх її рівнях: починаючи від дошкільної та шкільної освіти й закінчуючи професійною та вищою освітою [15, с. 3].

Компетентнісний підхід корелюється відповідно до вимог Болонського процесу, він має на меті відображення актуальних вимог до життєдіяльності особистості, її трудової та навчально-пізнавальної діяльності, які повстають у сучасній Європі. Так, Тетяна Молнар виділяє зовнішні та внутрішні чинники впровадження в освітню практику України компетентнісного підходу. До зовнішніх чинників належать, по-перше, стрімкий соціальний, технологічний і політичний розвиток світу, який вимагає від випускника української школи володіння певними якостями і вміннями (бути гнучким, мобільним, уміти презентувати себе на ринку праці; використовувати знання як інструмент для розв’язання життєвих проблем; ухвалювати нестандартні рішення й нести за них відповідальність; володіти комунікативною культурою, уміти працювати в команді; уміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій; уміти здобувати, аналізувати інформацію, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення; бути здатним до численних альтернатив, запропонованих сучасним життям). По-друге, входження України до Болонського процесу. Болонська угода передбачає розроблення й ухвалення загальноєвропейських кваліфікаційних стандартів, в основі яких – компетентнісний підхід. По-третє, загальна комп’ютеризація. Людині потрібні навички критичного мислення з метою розумного використання інформації та контролювання потоку останньої. До внутрішніх чинників упровадження компетентнісного підходу І. Бургун відносить кризу знанневої парадигми освіти, яка зумовлена змінами феномену знання, його співвідношенням із суспільною практикою (модель навчання, орієнтована тільки на здобуття знань, не досить ураховує діяльнісний, ціннісно-мотиваційний, емоційний аспекти навчально-пізнавальної діяльності), а також втратою актуальності потреби перевантажувати пам’ять (затребуваним є фахівець, який не очікує інструкцій, а вступає в життя зі сформованим творчим досвідом) [5, с. 55].

Висновки. Людина, у якій сформовано різні компетентності, розглядається нині як результат, на який орієнтована європейська освіта в умовах глобалізаційних процесів та сталого світового розвитку. Відповідність результату освіти встановленому стандарту компетентностей виявляється у присвоєнні тому, хто навчався, кваліфікації, яка офіційно підтверджує цінність набутих компетентностей для ринку праці та для подальшого навчання в системі неперервної освіти [11, с. 63].

Реалізація сприятиме адаптації та підготовці молоді до активного життя в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, успішній і ефективній професійній діяльності, яка буде базуватись на усвідомленій потребі постійно опановувати нові знання, уміння та навички.

Використана література:

1. Бабенко В. Компетентнісний підхід як об’єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2018. № 3 (122). С. 52–57.
2. Глушко О. Компетентнісний підхід в освіті: європейський досвід. *Науково-педагогічні студії*. 2021. № 5. С. 8–20.
3. Загородній С. Технології розвитку інноваційної компетентності керівників ЗНЗ у системі післядипломної освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія “Педагогіка і психологія”*. 2016. № 48. С. 55–59.
4. Інтеграція в європейській освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія / за заг. ред. Ф. Вашука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 560 с.

5. Компетентнісні індикатори стратегії “Європа 2020”: здобутки і перспективи педагогічної освіти : монографія / Г. Товканець та ін. ; за заг. ред. Г. Товканець. Мукачево : Редакційно-видавничий центр МДУ, 2020. 313 с.
6. Комюніке конференції європейських міністрів вищої освіти (Льовен та Лювен-ля-Ньов), 28–29 квітня 2009 року. URL: http://www.edupolicy.org.ua/files/Louvain_Communique%282009%29.pdf (дата звернення: 11.09.2022).
7. Концепція розвитку педагогічної освіти, затв. наказом М-ва освіти і науки України від 16 липня 2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 11.09.2022).
8. Закордонне стажування викладачів педагогічних університетів: можливості та перспективи / Н. Лазаренко та ін. *Вісник кафедри ЮНЕСКО “Неперервна професійна освіта XXI століття”*. 2020. № 1. С. 45–52.
9. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.09.2022).
10. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя : Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (дата звернення: 11.09.2022).
11. Савош В. Система неперервної освіти в контексті компетентнісного підходу. *Web of Scholar*. 2018. Т. 4. № 2 (20). С. 61–65.
12. Секторальна інтеграція України до ЄС: Передумови, перспективи, виклики / Центр Разумкова. Київ, 2020. 99 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf (дата звернення: 11.09.2022).
13. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.09.2022).
14. A Memorandum on Lifelong Learning. URL: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (дата звернення: 11.09.2022).
15. OECD. The Future of Education and Skills: Education 2030. Paris, 2018. 21 p. URL: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (дата звернення: 11.09.2022).

References:

1. Babenko V. Kompetentnisnyi pidkhid yak ob'ekt teoretychnoho analizu v pedahohichnii nauksi [Competency approach as an object of theoretical analysis in pedagogical science]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*. 2018. № 3 (122). S. 52–57 [in Ukrainian].
2. Hlushko O. Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: yevropeyskiy dosvid [Competency approach in education: European experience]. *Naukovo-pedahohichni studii*. 2021. № 5. S. 8–20 [in Ukrainian].
3. Zahorodnii S. P. Tekhnolohii rozvytku innovatsiinoi kompetentnosti kerivnykiv ZNZ u systemi pislidyplomnoi osvity [Technologies for the development of innovative competence of the heads of scientific research institutions in the system of postgraduate education]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya “Pedahohika i psiholohiia”*. 2016. № 48. S. 55–59 [in Ukrainian].
4. Intehratsiia v yevropeyskiy osvitnii prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy : monohrafiia [Integration into the European educational space: achievements, problems, prospects : a monograph] / Za zah. red. F. H. Vashchuka. Uzhhorod : ZakDU, 2011. 560 s. [in Ukrainian].
5. Kompetentnisni indykatory stratehii “Ievropa 2020”: zdobutky i perspektyvy pedahohichnoi osvity : monohrafiia [Competency indicators of the “Europe 2020” strategy: achievements and prospects of pedagogical education : a monograph] / H. V. Tovkanets ta kolektiv avtoriv / Za zah. red. H. V. Tovkanets. Mukachevo : Redaktsiino-vydavnychiy tsentr MDU, 2020. 313 s. [in Ukrainian].
6. Komuniike konferentsii yevropeyskykh ministriv vyshchoi osvity, Loven ta Liuvon-lia-Nov, 28–29 kvitnia 2009 roku [Communiqué of the Conference of European Ministers of Higher Education, Leuven and Leuven-la-Neuve, April 28–29, 2009]. URL: http://www.edupolicy.org.ua/files/Louvain_Communique%282009%29.pdf (data zvernennia: 11.09.2022) [in Ukrainian].
7. Kontsepsiia rozvytku pedahohichnoi osvity [Concept of development of pedagogical education] : zatv. nakazom M-va osvity i nauky Ukrainy vid 16.07.2018 r. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (data zvernennia: 11.09.2022) [in Ukrainian].
8. Lazarenko N. I., Kolomiets A. M., Hromov Ye. V. Zakordonne stazhuvannia vykladachiv pedahohichnykh universytetiv: mozhlyvosti ta perspektyvy [Foreign training of teachers of pedagogical universities: opportunities and prospects]. *Visnyk kafedry YuNESKO “Neperervna profesiina osvita XXI stolittia”*. 2020. № 1. S. 45–52 [in Ukrainian].
9. Pro osvitu [On education] : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 11.09.2022) [in Ukrainian].
10. Rekomendatsiia 2006/962/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (IeS) “Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia” [Recommendation 2006/962/EU of the European Parliament and the Council (EU) “On basic competences for lifelong learning”] vid 18 hrudnia 2006 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text. (data zvernennia: 11.09.2022) [in Ukrainian].
11. Savosh V. O. Systema neperervnoi osvity v konteksti kompetentnisnoho pidkhodu [The system of continuous education in the context of the competence approach]. *Web of Scholar*. 2018. Т. 4. № 2 (20). С. 61–65 [in Ukrainian].
12. Sektoralna intehratsiia Ukrainy do YeS: Peredumovy, perspektyvy, vyklyky [Sectoral integration of Ukraine to the EU: Prerequisites, prospects, challenges] / Tsentr Razumkova. Kyiv, 2020. 99 s. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf (data zvernennia: 11.09.2022) [in Ukrainian].
13. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022–2032] : skhval. rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.02.2022 r. № 286-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (data zvernennia: 11.09.2022) [in Ukrainian].
14. A Memorandum on Lifelong Learning URL: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (date of access: 11.09.2022).
15. OECD. The Future of Education and Skills: Education 2030. Paris, 2018. 21 p. URL: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (date of access: 11.09.2022).

Zahorodnii S., Ivanichkina N. Competent approach in the process of continuous education of teachers during the European integration of Ukraine

The article attempts to outline the common points of contact of the legislative basis of the European Union and Ukraine in the field of continuing education in the context of the transformation of society, in particular, it analyzes such European documents as the Communiqué of the Conference of European Ministers of Higher Education, the Memorandum of Continuing Education of the European Union, Recommendation 2006/962/EC of the European of the Parliament and Council (EU) "On core competencies for lifelong learning" and others. Ukrainian legislative acts, such as the Law of Ukraine on Education, the Concept for the Development of Pedagogical Education, the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2021–2031, and others, which regulate the issue of continuous education in our country, are compared. It was emphasized that one of the elements that was successfully integrated into the Ukrainian education system is the European credit transfer and accumulation system. Emphasis is placed on the peculiarities of the application of the competence approach in the process of continuous education in the conditions of European integration. The European and Ukrainian approaches to the formation and development of key competences during the continuous professional development of pedagogical workers were considered and analyzed. The need to improve the professional training of teachers due to the orientation of the content of continuous education to the competency approach has been updated. The conditions for the successful professionalization of pedagogical workers through the prism of the competence approach in the modern educational space of Ukraine are clarified. A conclusion is made regarding the role of successful implementation of the competence approach in the system of continuous education in the conditions of the European integration of our country in the context of training a modern competitive personality for an active life in the conditions of world globalization.

Key words: legislative basis, European integration trends, key competences, concepts, competence approach, continuous education, professional development.

УДК 327.58+347.781.8(045)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.1.18>

Зінченко В. М., Степаненко О. К., Ніколенко К. В.,
Лопатинська І. С., Дацюк Т. К.

**ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА**

У статті проаналізовано важливість формування комунікативної компетентності як умови ефективної професійної діяльності юристів і визначено вплив євроінтеграційних процесів на змістове наповнення мовних курсів, що їх вивчають майбутні правоохоронці в процесі фахової підготовки.

Розглянуто професійну комунікативну компетентність як показник сформованості комунікативних навичок, системи професійних знань, ціннісних орієнтацій, загальної і мовної культури, що є необхідними для якісної професійної діяльності, а також комунікативну компетентність як невіддільний складник професійної культури юриста. Встановлено, що комунікативна компетентність включає ціннісні установки особистості, а оскільки європейський вибір України засвідчує відданість саме європейським цінностям свободи і демократії, особливо важливим є врахування євроінтеграційної тематики у разі добору питань, вправ і текстів для розвитку комунікативних умінь і навичок майбутніх юристів.

Підкреслено, що посилення інтеграції у загальноєвропейське інтелектуально-освітнє середовище вимагає не тільки впровадження в освіті європейських норм і стандартів, а й наповнення змісту навчання євроінтеграційною тематикою. Охарактеризовано форми і методи роботи, спрямовані на формування комунікативної компетентності майбутніх юристів з урахуванням євроінтеграції.

Наголошено, що на заняттях і під час самостійної роботи потрібно максимально зосереджувати увагу на мовленнєвих (комунікативних) вправах, створювати ситуації різних видів професійного спілкування, застосовувати такі форми і методи роботи, як диспут, дискусія, дебати, а на самостійну роботу виносити виконання завдань і написання творчих робіт на теми євроінтеграційної тематики, споріднені з майбутньою професією студента/курсанта, підготовку проектних робіт тощо.

Запропоновано зразки питань, завдань та вправ євроінтеграційного спрямування, що їх варто застосовувати у разі засвоєння майбутніми юристами курсу "Комунікативна компетентність у правоохоронній діяльності".

Ключові слова: євроінтеграція, компетентність, комунікативна компетентність юриста, правоохоронна діяльність, професійне спілкування, комунікація, професійна підготовка, форми роботи, методи роботи.

Для України європейська інтеграція є орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, свободу дії і слова, права людини, лібералізацію та інші атрибути демократичної країни. Євроінтеграційні процеси додають нового імпульсу розвитку українського суспільства, яке має давні традиції демократії.